شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی–یادگیری و موانع گسترش آن (ارائه یک چارچوب در آموزش‌وپرورش)

امین رضوانی[1]، فریدون پریش[2]، شبنم کاظمی[3]

۱. دانشجو دکتری تخصصی برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه؛ عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمینی‌شهر، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول).

۲. کارشناسی ارشد، تکنولوژی آموزشی، دانشگاه اصفهان، ایران.

۳. کارشناس علوم تربیتی، آموزگار رسمی آموزش‌وپرورش ناحیه ۶ استان اصفهان، ایران.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره پنجم، شماره پنجاه و سوم، اسفندماه ۱۳۹۹، صفحات ۳۸-۲۵

تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۰۸/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۱۹

چکیده

اگرچه نتایج پژوهش‌ها در خصوص شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی و دسترسی برابر افراد، اثرات مثبت این امر را آشکار ساخته و نظام‌های آموزشی در حال حرکت به این سمت هستند؛ بااین‌وجود موانع متعددی برای تحقق وجود دارند. در همین راستا هدف از پژوهش حاضر، شناسایی راهکارها و روش‌های ایجاد و برقراری عدالت آموزشی و موانع گسترش آن می‌باشد. پژوهش حاضر از نوع توصیفی–تحلیلی است که اطلاعات آن از طریق بررسی کتب و مقالات و... جمع‌آوری‌شده است. در این نوشتار، ضمن بیان اهمیت و ضرورت شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی به مهم‌ترین موانع پیش روی ایجاد برابری آموزشی در کشور ایران، اشاره‌شده است. در پایان، کلیهٔ عوامل و موانع مؤثر بر ایجاد عدالت آموزشی تحت الگویی جامع‌ومانع، سازمان‌دهی شده‌اند. یافته‌ها حاکی از آن است که اگر عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی–یادگیری برقرار باشد؛ انصاف و برابری در آموزش و امکانات، دسترسی به محیط‌های آموزشی، انگیزه و امید به تحصیل و ... بیشتر می‌شود.

کلیدواژه: عدالت آموزشی، محیط یاددهی/ یادگیری، آموزش‌وپرورش، عوامل، موانع.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

مقدمه

تحقق عدالت یکی از شعارها و اهداف اجتماعی حاکم در جوامع بشری و عاملی مؤثر در تحقق آموزش‌وپرورش است (مک لود، ۲۰۱۰، به نقل از اسلامی هرندی، کریمی و نادی، ۱۳۹۸). آموزش و شاخص‌های آن به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های توسعه، با ایفای نقش اساسی و سرنوشت‌ساز خود، در روند توسعهٔ همه‌جانبه نقش بسیار محوری دارند. ازاین‌رو، توزیع عادلانه و برابری فرصت‌های آموزشی در بُعد کلان نوعی نگاه انسان گرایانه را با خود همراه دارد و از اهداف اساسی هر جامعه محسوب می‌شود (نظم فر و علی بخشی، ۲۰۱۷). اگرچه حصول این هدف تا حدودی دشوار و زمان‌بر است، اما در جهت جست‌وجوی جهانی عادلانه‌تر و بهتر، ضروری محسوب می‌شود (نجاری و حسنی، ۱۳۹۹). توزیع عادلانه امکانات آموزشی در نهادها از گسترده‌ترین و بحث‌برانگیزترین مباحث در حیطه علوم انسانی است. اهمیت بیشتر عدالت آموزشی نسبت به عدالت در سایر حوزه‌ها به دلیل تأثیرگذاری آن در طول زندگی می‌باشد، زیرا عدالت آموزشی نقش اساسی در افزایش اعتمادبه‌نفس، آینده شغلی، پایگاه اجتماعی و اجتماعی شدن افراد دارد (مومنی مهموئی و پورفاطمی، ۱۳۹۷). برای رسیدن به این هدف، مدارس نقش مهمی را در فراهم کردن فرصت‌های برابر و عادلانه آموزشی و آموزش مهارت‌ها دارند و همه محیط‌ها و نظام‌های آموزشی باید نقش خطیر خود را در آماده کردن کودکان برای ورود به جامعه و بازار کار ایفا نمایند (ینسکو، ۲۰۱۰، به نقل از اسلامی هرندی، کریمی و نادی، ۱۳۹۷). عدالت آموزشی زمانی در محیط‌های یادگیری اتفاق می‌افتد که یادگیرندگان از طریق درون دادها و فرآیندها در مدارس، بتوانند اهداف علمی، اجتماعی، اعتقادی و آموزشی را کسب کنند (یمنی، شاترجلالی و اقبالی، ۲۰۱۷). اگر مهم‌ترین هدف در عدالت آموزشی را تأمین فرصت‌های برابر بدانیم، آنگاه دو رکن اساسی برای تأمین فرصت‌های برابر را می‌توان در نظر گرفت که یکی از آن‌ها تأمین منابع مالی از طریق کمک‌های مالی برای نهادهای آموزشی و دیگری گسترش کمی آموزش است (فریدونی و روحانی، ۱۳۹۸). کاپتینو (۲۰۱۷) عدالت آموزشی را به دودسته عدالت افقی یعنی برابری امکانات و تجهیزات مدارس شهری و روستایی و عدالت عمودی یعنی فراهم کردن خدمات و منابع آموزشی یکسان برای همه تقسیم‌بندی کرده است.

از دیدگاه بریگهاوس و آنترهالتر (۲۰۱۰) نیز عدالت آموزشی برابر با مساوات نیست، بلکه به معنای توزیع منابع و فرصت‌های آموزشی متناسب با نیاز هر شخص می‌باشد. درواقع عدالت آموزشی به مهیاسازی فرصت‌های برابر، متناسب با نیازهای ویژه هر فرد اشاره دارد؛ زیرا افراد در دانش، مهارت، توانایی، انواع یادگیری و پیشینه فرهنگی و نیازهای آموزشی باهم متفاوت هستند. منظور از فرصت برابر جلوگیری، حذف یا کاهش تبعیض بین افراد ازلحاظ جنسیت و نژاد و وضعیت اقتصادی است (مرزوقی، حیدری و حیدری، ۲۰۱۳). البته به‌جز جنسیت و عوامل اجتماعی و اقتصادی که در دسته مهم‌ترین عوامل قرار می‌گیرند، سایر گروه‌ها در هر کشور مانند افراد دارای نقص عضو، گروه‌های سنی، قومی، مذهبی و زبانی هم برای دسترسی برابر به آموزش دچار چالش هستند (برویس، ۲۰۱۸). لازم به ذکر است که رعایت مواردی مانند اصل مساوات در توزیع منابع مالی و انسانی، مشارکت دادن ذینفعان در امور آموزشی و آگاه کردن آن ها از برنامه‌ها، انتخاب محتوای درسی متناسب با نیازهای فراگیران، توجه به اصل شایسته‌سالاری در استخدام مربیان و انتخاب مدیران و ... راهکارهایی است که برای ایجاد عدالت آموزشی به‌کاربرده می‌شود.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

بدون شک عدالت آموزشی یکی از بحث‌های اصلی در هر نظام آموزشی است و برای تحقق آن تلاش‌های زیادی می‌شود. در ایران نیز با توجه به قانون اساسی و برای دسترسی یادگیرندگان به فرصت‌های آموزشی عادلانه تلاش‌های زیادی شده است تا زمینه دستیابی به عدالت آموزشی تسهیل شود. نکته مهم این‌که تاکنون پژوهش‌های متعددی در زمینه عدالت آموزشی انجام‌شده است که هریک تنها به بخش کوچکی از این موضوع پرداخته‌اند. در همین راستا و با توجه به اهمیت عدالت آموزشی، هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد عدالت آموزشی و شناسایی موانع تحقق آن می‌باشد. درنتیجه این پژوهش به دنبال پاسخگویی به سوالات زیر می‌باشد:

۱ .چه عواملی موجب ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یادگیری خواهد شد؟

۲ .چه موانعی از ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یادگیری جلوگیری می‌کند؟

۳. پیامدهای ناشی از برقراری عدالت آموزشی چه خواهد بود؟

روش پژوهش

هدف از پژوهش حاضر، شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن، همچنین ارائهٔ چارچوبی جامع‌ومانع در آموزش‌وپرورش کشور ایران می‌باشد. این پژوهش ازلحاظ ماهیت و هدف، کاربردی و ازلحاظ روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است که اطلاعات آن از طریق بررسی کتب، مقالات و پایان‌نامه‌های معتبر، جمع‌آوری‌شده است. در این پژوهش، ابتدا کتب، مقالات، پایان‌نامه‌های متعدد و مختلف مرتبط، شناسایی‌شده و موردبررسی اجمالی قرار گرفت. منابع منتخب از میان تعداد کثیری از کتب و مقالات معتبر استخراج‌شده‌اند. سپس مواردی که ارتباط تنگاتنگی با موضوع موردبررسی داشتند، انتخاب شدند. از ملاک‌های این انتخاب می‌توان به میزان ارتباط محتوا با موضوع موردبررسی و به‌روز بودن آن اشاره کرد.

یافته‌ها

پس از مطالعه و بررسی پژوهش‌های متعدد در مورد عدالت آموزشی، مواردی در این تحقیقات که از آن‌ها به‌عنوان عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن نام‌برده شده است، شناسایی و استخراج شد. مجموع پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه و نتایج آن‌ها به ترتیب سال انجام پژوهش، در جدول (شماره ۱) آمده است. همان‌طور که مشخص است، عواملی همچون تأمین فرصت‌های یکسان، سهم آموزش‌وپرورش از تولیدات ناخالص ملی، تأسیس انجمن‌های خیرین، توزیع متناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق، تقویت روحیه اخلاق در تحصیل و ...؛ موانعی همچون کاهش دسترسی‌ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی، عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان، دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به‌صورت برابر بین شهرستان‌های استان، دسترسی به معلمان به‌صورت برابر در شهرستان‌ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان و ... در اکثر پژوهش‌ها موردتوجه قرارگرفته است؛ اما در سمت مقابل، به دسته‌بندی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن کمتر اشاره‌شده است. این نکته درخور توجه است که اگرچه برخی محققان نسبت به سایر پژوهشگران، دامنهٔ وسیع‌تری را برای برقراری عدالت آموزشی در نظر گرفته‌اند، بااین‌وجود چارچوبی جامع که دربرگیرندهٔ کلیه عوامل و موانع باشد، مشاهده نمی‌شود. با توجه به گستره وسیع عوامل و موانع عدالت آموزشی،

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

درصورتی‌که این موارد در محیط‌های یاددهی-یادگیری به‌درستی شناسایی شود و موارد تکراری حذف شوند، می‌توان به چارچوبی تقریباً جامع دست‌یافت.

جدول ۱. یافته‌های پژوهش (عوامل و موانع مؤثر بر ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری در پژوهش‌های داخلی)

ردیف	عنوان اثر	سال / روش	نتایج
۱	مقاله بررسی تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی بر روی عدالت آموزشی و توسعه پژوهش	۱۳۹۰ مروری	نشان داد که دانشگاه آزاد اسلامی با تأمین فرصت‌های زیاد و یکسان برای دسترسی عموم افراد جامعه برای دستیابی به دانشگاه در را تحقق عدالت اجتماعی گام‌های مؤثری برداشته است.
۲	مقاله عدالت آموزشی و دسترسی اقشار مختلف	۱۳۹۰ مروری	آنچه در این کنفرانس ها و برنامه‌های عدالت آموزشی در ایران و جهان مهم می‌نماید عبارت‌اند از: قابلیت اجرایی برنامه‌ها - پرهیز از شعارزدگی - اقتصادی آموزش‌وپرورش - سهم آموزش‌وپرورش از تولیدات ناخالص ملی - ضمانت اجرایی برنامه‌ها و ... را می‌توان نام برد که رعایت آن‌ها می‌تواند در اجرای عدالت آموزشی مؤثر باشد.
۳	مقاله تأمین و گسترش برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی در آموزش‌وپرورش استان آذربایجان غربی	۱۳۹۰ توصیفی-پیمایشی	نشان داد که « تأسیس انجمن‌های خیرین مدرسه‌ساز در مناطق محروم» و راهکار « توزیع متناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق» مهم‌ترین راهکار مطلوب تأمین و گسترش برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی می‌باشد.
٤	مقاله بررسی میزان برابری فرصت‌های آموزشی در مناطق شهری و روستایی استان زنجان	۱۳۹۰ پیمایشی مصاحبه	یافته‌های حاصل از مصاحبه گویای آن است که وجود نابرابری بین مناطق شهری و روستایی، ریشه در محیط زندگی، وضعیت اقتصادی و به‌طورکلی عواملی خارج از نظام آموزشی رسمی است. به ترتیب فراوانی و اولویت ازنظر مصاحبه‌شوندگان، عوامل این نابرابری عبارت‌اند از: الف) سطح تحصیلات پایین والدین در مناطق روستایی و عدم همکاری لازم با مدرسه درنتیجه نداشتن نگرش مناسب به فعالیت‌های مرکز آموزشی. ب) بهره‌مندی دانش آموزان مناطق شهری از کلاس‌های فوق‌برنامه (کلاس زبان، موسیقی، ...). ج) آشنایی دانش آموزان مناطق شهری با تکنولوژی روز همانند کامپیوتر و اینترنت نسبت به دانش آموزان مناطق روستایی.
٥	مقاله تأثیر آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه عدالت آموزشی	۱۳۹۱ پس رویدادی علی-مقایسه ای	نشان داد، شاخص‌های فراهم آوردن امکان تحصیل در منزل و ظرفیت بالای کلاس‌های درس و امکان تحصیل برای شاغلین بیشترین تأثیر را در افزایش دسترسی به آموزش عالی در کشور داشته اند و بالا بودن هزینه آموزش مجازی در کشور مهم‌ترین مانع و محدودیت در برابری فرصت‌های آموزشی و همچنین افزایش دسترسی به آموزش عالی می‌باشد.
٦	مقاله طراحی مدل عدالت آموزشی مبتنی بر تفاوت‌های فردی و تغییر برنامه درسی	۱۳۹۲	یکی از مؤثرترین راه‌های تحقق عدالت آموزشی تأمین فرصت‌های یکسان برای دسترسی عموم افراد جامعه به آموزش‌وپرورش است و همه آحاد انسانی حق‌دارند از آموزش‌وپرورش یکسان برخوردار گردند.
۷	مقاله تحلیل دسترسی به خدمات آموزشی شهری از دیدگاه عدالت فضایی در شهر زنجان	۱۳۹۲	نتایج حاکی از کاهش دسترسی‌ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی و عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان است.
۸	مقاله ارزیابی تطبیقی کاربری آموزشی با تأکید بر عدالت اجتماعی در شهر تهران و مکان‌یابی بهینه احداث مدارس جدید به کمک روش	۱۳۹۳ تطبیقی	بنابراین توجه به معیارها و اصول مکان‌یابی کاربری آموزشی در مکان گزینی های آینده کاربری‌های آموزشی و کاربری‌های هم‌جوار آن در این مناطق برای تأمین عدالت اجتماعی شهری ساکنان ضروری است.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

	کارتوگرافی (نمونه موردی: نواحی ۱ مناطق ٦ و ۱۳)		
۹	مقاله نقش اخلاق تحصیلی در رابطه عدالت و بی‌عدالتی آموزشی با فریبکاری تحصیلی: مدل معادله ساختاری	۱۳۹٤	نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش نشان می‌دهد که عدالت آموزشی از طریق تقویت اخلاق تحصیلی موجب کاهش فریب‌کاری تحصیلی می‌شود. در مقابل بی‌عدالتی به‌طور مستقیم می‌تواند موجب تقویت فریبکاری تحصیلی شود.
۱۰	مقاله عدالت جنسیتی با بی‌عدالتی در نظام آموزشی استان ایلام	۱۳۹٤ ارزشیابی توصیفی تحلیلی	درمجموع انتظار می‌رود سیاست‌گذاران امر آموزش‌وپرورش با ترسیم سیاست‌ها و برنامه‌های مناسب در رفع محرومیت‌های دختران امروز وزنان فردا بکوشند چراکه ایجاد برابری و آموزش حقوق انسانی به دختران، پسران، والدین و ارتقای مهارت‌های زندگی می‌تواند زمینه را برای ایجاد جامعه‌ای سالم و رو به توسعه و خانواده‌های رو به رشد منطبق بر فرهنگ و باورهای ملی و هماهنگ با شرایط نوین اجتماعی فراهم نماید.
۱۱	مقاله ارزیابی فضایی توزیع خدمات آموزشی در راستای عدالت اجتماعی با استفاده از شبکه دسترسی و مدل موران	۱۳۹٤ توصیفی تحلیلی کتابخانه‌ای	توزیع متعادل و متوازن خدمات شهری برای شهروندان بر اساس جمعیت ساکن، سبب ایجاد نوعی عدالت اجتماعی و برابری در میان فضای شهری می‌گردد؛ بنابراین اندازه‌گیری عدالت اجتماعی ازنظر دستیابی ساکنین به فضاهای عمومی ازجمله فضاهای آموزشی از نیازهای مدیریت شهری می‌باشد.
۱۲	مقاله مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و رهبری آموزشی، بانشاط یادگیری	۱۳۹٤ توصیفی همبستگی	نشان داد، بین عدالت آموزشی در ابعاد سه‌گانه (عدالت توزیعی، عدالت رویه‌ای و عدالت تبادلی) و نشاط یادگیری، رابطه معناداری وجود دارد. همچنین توانایی یادگیری، رابطه بین عدالت آموزشی و رهبری آموزشی را بانشاط یادگیری، واسطه‌گری می‌کند.
۱۲	مقاله تعیین رابطه بین عدالت آموزشی و نظام مدیریت اطلاعات پویا با بهبود درگیری یادگیری ادراک‌شده	۱۳۹٤ توصیفی همبستگی	نتایج تحقیق نشان داد بین عدالت آموزشی و بهبود درگیری یادگیری ادراک‌شده در سطح (فرمول در متن اصلی مقاله) رابطه معناداری وجود دارد.
۱٤	مقاله مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی، با توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان ادراک‌شده	۱۳۹٤ توصیفی همبستگی	بین عدالت آموزشی در ابعاد چهارگانه توزیعی، رویه‌ای، مراوده‌ای، اطلاعاتی و توسعه شرکت دانش‌بنیان ادراک‌شده، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین بهره‌وری آموزشی، رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی را با توسعه شرکت دانش‌بنیان ادراک‌شده، واسطه‌گری می‌کند.
۱۵	مقاله بررسی برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی و جنسیتی در نظام آموزش‌وپرورش	۱۳۹٤ کتابخانه‌ای تحلیلی اسنادی	در حال حاضر عملکرد مدارس خصوصی ناقض اصل تلاش، نیاز و تا حدی استحقاق -های ذاتی است و بنابراین عادلانه نمی‌باشد. به نار می‌رسد ارتقاء کیفیت آموزش در مدارس دولتی و کاستن نقش تعیین‌کننده معلم و امکانات آموزشی در موفقیت تحصیلی، می‌تواند روش مناسبی جهت رفع تبعیض ناشی از اختصاص نابرابر امکانات در نظر گرفته شود.
۱٦	مقاله تبیین عدالت آموزشی از منظر دانشجویان دانشگاه فرهنگیان استان زنجان	۱۳۹٤ کیفی مصاحبه تحلیل محتوا	یافته‌ها نشان داد که شیوه ارزشیابی و نحوه‌ی آموزش اساتید از مباحثی بود که بیشترین دغدغه دانشجویان را تشکیل می‌داد، ازنظر آنان این عامل می‌تواند رعایت عدالت آموزشی را زیر سوال ببرد. نتیجه‌گیری نهایی دربرگیرنده این پیام مهم می‌باشد که عدالت در آموزش در این دانشگاه باید طوری باشد که دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشته تحصیلی، معدل، اخلاق در رفتار دانشجو و طرز لباس پوشیدن در اختیار همگان قرار گیرد.
۱۷	مقاله بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان	۱۳۹۵ توصیفی تحلیلی	یافته‌ها نشان داد بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی رابطه وجود دارد.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

۱۸	مقاله تبیین عدالت آموزشی به‌عنوان رکنی اساسی در آموزش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه زنجان	۱۳۹۵ کیفی مصاحبه تحلیل محتوا	یافته‌ها نشان داد که شیوه ارزشیابی و نحوه‌ی آموزش اساتید از مباحثی بود که بیشترین دغدغه دانشجویان را تشکیل می‌داد. ا ز نظر آنان این عامل می‌تواند رعایت عدالت آموزشی را زیر سوال ببرد. نتیجه‌گیری نهایی دربرگیرنده این پیام مهم می‌باشد که عدالت در آموزش در این دانشگاه باید طوری باشد که دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشته تحصیلی، معدل، اخلاق در رفتار دانشجو و طرز لباس پوشیدن در اختیار همگان قرار گیرد.
۱۹	مقاله الگویی برای همگرایی مساجد و مدارس در نهادینه کردن عدالت آموزشی	۱۳۹۵	مساجد نیز با جذب کمک‌های خیرین و کمک‌های کوچک مردمی شرایط را برای برآورده کردن ملزومات تحصیلی دانش آموزان محروم در جذب دانش آموزان فراهم خواهند کرد. این شرایط تقاضای مدارس برای جذب دانش آموزان، بخصوص دانش آموزان محروم را افزایش خواهد. جذب دانش آموزان ازیک‌طرف تقاضای مدارس را برای تحصیل دانش آموزان افزایش خواهد داد و از سوی دیگر موجب عدالت آموزشی خواهد شد.
۲۰	مقاله تبیین اندیشه هنری ژیرو و پیامدهای آن در عدالت آموزشی	۱۳۹۵ تحلیلی مفهومی استنتاجی	بر مبنای یافته‌های پژوهش، مهم‌ترین پیامدهای اندیشه ژیرو در تحقق عدالت آموزشی می‌توان تعلیم و تربیت مرزی، تربیت انتقادی در نظام آموزشی، تقویت تفکر انتقادی دانش آموزان، روش‌های کیفی یاددهی یادگیری و ... را اشاره نمود.
۲۱	مقاله عدالت آموزشی از منظر کلاس‌های چند پایه در ایران	۱۳۹۵ مروری کتابخانه‌ای	با توجه به این‌که آموزش‌وپرورش یک حق عمومی است، عدالت آموزشی حکم می‌کند که همه انسان‌ها چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی و عشایری از این حق برخوردار شوند، کلاس‌های چند پایه به‌عنوان راهکاری برای بهره‌گیری کودکان در این مناطق می‌باشد که در آن‌یک معلم به‌تنهایی چند پایه را به‌طور هم‌زمان تدریس می‌کند.
۲۲	مقاله ارزیابی و تحلیل عدالت سازمانی در مرکز آموزشی و درمانی شهدای تبریز	۱۳۹۵ توصیفی استنباطی	نتایج این آزمون نشان داد در عدالت توزیعی در بین بخش‌های موجود بیمارستان و در نوع استخدام کارکنان و در میزان تحصیلات تفاوت معنی‌داری وجود دارد ونیز در عدالت رویه‌ای و اطلاعاتی در میزان تحصیلات کارکنان تفاوت معنی‌داری وجود دارد و همچنین در عدالت مراوده‌ای در میزان تحصیلات و در بین بخش‌ها تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
۲۳	مقاله تعیین رابطه بین عدالت آموزشی با امید تحصیلی، انگیزه تحصیلی، دلبستگی تحصیلی و خودشکوفایی تحصیلی ادراک‌شده (مورد مطالعه؛ دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم)	۱۳۹۵ توصیفی همبستگی	نتایج تحقیق نشان داد، بین عدالت آموزشی و امید تحصیلی (مبتنی بر جایگاه اجتماعی، مبتنی بر جایگاه اقتصادی، مبتنی بر توانایی تحصیلی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و انگیزه تحصیلی (درونی و بیرونی)، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و دلبستگی تحصیلی (موقت و مستمر)، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و خود شکوفایی تحصیلی ادراک‌شده (شناختی، عاطفی و روانی-حرکتی)، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۲٤	مقاله بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی با تقلب تحصیلی در دانشجویان دانشگاه جامع علمی کابردی آبدانان	۱۳۹۵ توصیفی همبستگی	بین عدالت تحصیلی و تقلب تحصیلی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. نتایج حاصل از رگرسیون نشان می‌دهد که متغیر عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی قادر به‌پیش بینی متغیر تقلب تحصیلی می‌باشند.
۲۵	مقاله عدالت آموزشی از دیدگاه آموزش‌وپرورش	۱۳۹۵	برابری فرصت‌ها و عدالت‌خواهی یک ارزش محسوب می‌شود و آموزش‌وپرورش باید بتواند آن را در نظام شخصیتی انسان توسعه‌یافته تعبیه کند.
۲٦	مقاله بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی و سازگاری آن با عدالت	۱۳۹۵ توصیفی نیمه پیمایشی	بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی براساس مؤلفه‌های انصاف، اقتصاد، نیاز، برابری و سازگاری آن با عدالت آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و تربیت می‌باشد؛ که یافته‌های تحقیق نشان‌دهنده سازگاری مؤلفه‌های پژوهش با عدالت آموزشی می‌باشد.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

	آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و تربیت		
۲۷	مقاله بررسی برابری فرصت‌های آموزشی در ابعاد منطقه‌ای (شهری و روستایی) و فضایی دوره متوسطه دوم بین مناطق آموزشی استان لرستان در سال تحصیلی ۹۵-۹٤	۱۳۹۵ توصیفی پیمایشی	نتایج تحقیق نشان می‌دهد که دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به‌صورت برابر بین شهرستان‌های استان وجود ندارد. شهرستان‌ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان به‌طور برابر از وجود معلمان برخوردار نیستند.
۲۸	مقاله بررسی ضرورت برابری فرصت‌های آموزشی در نظام آموزشی	۱۳۹۵ توصیفی کتابخانه‌ای	یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که فرصت‌های آموزشی برابر با ابعاد منطقه‌ای و جنسیت و پایگاه خانوادگی رابطه معناداری دارد.
۲۹	مقاله نگارش و اعتبار سنجی اقدامات آموزش‌وپرورش برای دستیابی به اهداف اقتصاد مقاومتی در زمینه برابری فرصت‌های آموزشی عمومی در کشور	۱۳۹۷ تحلیل مضمون	پرداخت یارانه نقدی و کمک مالی به خانواده‌های متعلق به طبقات کم‌درآمد، به‌عنوان اولویت تعیین شد.

بحث و نتیجه‌گیری

بدون شک یکی از مهم‌ترین نیازهای هر کشور در سراسر جهان ازجمله ایران، حرکت به سمت عدالت آموزشی در محیط‌های آموزشی است؛ حرکتی که پیشرفت‌های عظیم و چشمگیری در افزایش اثربخشی و بهبود کارآمدی فرآیند یاددهی – یادگیری را به دنبال خواهد داشت. این نکته درخور توجه است که این مهم اتفاق نخواهد افتاد مگر با آگاهی و شناخت دقیق از وضع موجود، ترسیم دقیق و روشن از وضع مطلوب و سپس اتخاذ تصمیمات اصولی و منطقی به‌منظور دستیابی به وضع مطلوب. واضح و مبرهن است که اولین گام در راستای شناخت وضع موجود در این زمینه، شناسایی کلیهٔ موارد تأثیرگذار بر عدالت آموزشی می‌باشد که از آن تحت عنوان «شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن» یاد می‌شود. نکتهٔ قابل‌تأمل اینکه موانع و راهکارهای موجود در مورد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری هر کشور، مختص به همان منطقه است و ممکن است روش موجود در نظام آموزشی یک کشور، در نظام‌های آموزشی دیگر، جنبهٔ بازدارندگی نداشته باشد؛ درنتیجه لازم است هر نظام آموزشی، متناسب با شرایط عمومی و اختصاصی خود، به شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن بپردازد. در همین راستا و با توجه به یافته‌های این پژوهش، سعی شده است که مدلی جامع‌ومانع از عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن در کشور ایران تهیه شود که در جدول (شمارهٔ ۲) قابل‌مشاهده است. در این مدل، ابتدا شیوه‌های برابری آموزشی ذکرشده و سپس موانع تأثیرگذار بر ایجاد عدالت در محیط‌های یاددهی-یادگیری مشخص‌شده و موردبررسی قرارگرفته‌اند. در بخش عوامل، راهکارها، شیوه‌ها و روش‌های ایجاد، برقراری و گسترش عدالت آموزشی، عواملی همچون فرصت‌های برابر، سهم آموزش‌وپرورش از تولیدات ناخالص ملی، تأسیس انجمن‌های خیرین، توزیع متناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق، تقویت روحیه اخلاق در تحصیل و ... اشاره‌شده است؛

در بخش موانع ایجاد عدالت، مواردی همچون کاهش دسترسی‌ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی، عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان، دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به‌صورت برابر بین شهرستان‌های استان،

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

دسترسی به معلمان به‌صورت برابر در شهرستان‌ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان و ... موردتوجه قرارگرفته است؛ با عنایت به میزان اهمیت این دو بخش و شاخه‌های تعریف‌شده برای آن‌ها، نقش هریک از قسمت‌ها در ایجاد و جلوگیری از عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و علت آن مشخص‌شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که اگر عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری برقرار باشد؛ انصاف و برابری در آموزش و امکانات، دسترسی به محیط‌های آموزشی، انگیزه و امید به تحصیل و ... بیشتر می‌شود. این نکته را نباید فراموش کرد که میان بخش‌های مختلفی که در محیط‌های یاددهی-یادگیری شناخته‌شده‌اند (عوامل ایجاد عدالت و موانع گسترش آن) رابطه‌ای دیالکتیک برقرار است؛ به‌عنوان‌مثال ممکن است تقلب در تحصیل در نظام آموزشی، حاصل نگاه نابرابر به توزیع امکانات و شرایط در آموزش‌وپرورش باشد و این نگاه، تحت تأثیر ضعف فرهنگی-اقتصادی جامعه نسبت به ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری شکل‌گرفته باشد و این ضعف فرهنگی-اقتصادی ناشی از کمبود اعتبارات مالی به‌منظور هزینه در راستای فرهنگ‌سازی بوده باشد؛ درنتیجه لازم است که در همهٔ حوزه‌های شناسایی‌شده (عوامل ایجاد عدالت و موانع گسترش آن) مطالعات دقیق و اقدامات لازم صورت پذیرد. در پایان با توجه به اهمیت ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری، نیاز به انجام پژوهش‌های متعددی در زمینه‌های مرتبط احساس می‌شود. در همین راستا پیشنهاد می‌شود که:

- مطالعاتی کاربردی، گسترده و تطبیقی در زمینهٔ چگونگی از بین بردن موانع ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری انجام گیرد، راهبردهای مختلف شناسایی شود و راهکارهایی علمی و اصولی در راستای بهره‌برداری پیشنهاد گردد. این نکته درخور توجه است که راهکارهایی بومی و عملیاتی شناسایی و تعریف شوند که با توجه به وضعیت حال حاضر، قابلیت اجرا داشته باشند.
- مطالعاتی کاربردی، گسترده و تطبیقی در زمینهٔ چگونگی ترویج برقراری عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری انجام گیرد، راهبردهای مختلف شناسایی شود و راهکارهایی علمی و اصولی در راستای بهره‌برداری پیشنهاد گردد. این نکته درخور توجه است که راهکارهایی بومی و عملیاتی شناسایی و تعریف شوند که با توجه به وضعیت حال حاضر، قابلیت اجرا داشته باشند.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

جدول ۲. یافته‌های پژوهش (جمع‌بندی موانع ایجاد عدالت، راهکارهای ایجاد عدالت و پاسخ به این پرسش که اگر عدالت باشد، چه می‌شود؟ در پژوهش‌های داخلی)

عوامل، راهکارها، شیوه‌ها و روش‌های ایجاد، برقراری و گسترش عدالت آموزشی یا برابری آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری (آموزش‌وپرورش)	تأمین فرصت‌های یکسان – قابلیت اجرایی برنامه‌ها – پرهیز از شعارزدگی اقتصادی آموزش‌وپرورش – سهم آموزش‌وپرورش از تولیدات ناخالص ملی – ضمانت اجرایی برنامه‌ها – تأسیس انجمن‌های خیرین – توجه به مناطق محروم – توزیع متناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق – گسترش برابری فرصت‌ها – فراهم آوردن امکان تحصیل در منزل – ظرفیت بالای کلاس‌های درس و امکان تحصیل برای شاغلین – توجه به معیارها و اصول مکان‌یابی کاربری آموزشی – تقویت روحیه اخلاق در تحصیل – ترسیم سیاست‌ها و برنامه‌های مناسب – توزیع متعادل و متوازن خدمات شهری – دستیابی همه ساکنین – ارتقاء کیفیت آموزش در مدارس دولتی و کاستن نقش تعیین‌کننده معلم و امکانات آموزشی در موفقیت تحصیلی دانش آموزان – شیوه ارزشیابی و نحوه‌ی آموزش اساتید –جذب کمک‌های خیرین و کمک‌های کوچک مردمی – حق برخورداری از آن‌همه – نوع استخدام کارکنان – میزان تحصیلات – ایجاد مدارس غیردولتی براساس مؤلفه‌های انصاف، اقتصاد، نیاز، برابری و سازگاری – پرداخت یارانه نقدی و کمک مالی به خانواده‌های متعلق به طبقات کم‌درآمد – دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به‌صورت برابر – از وجود معلمان به‌طور برابر برخوردار بودن.
موانع ایجاد عدالت	بالا بودن هزینه آموزش مجازی. کاهش دسترسی‌ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی. عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان. عملکرد مدارس خصوصی. وجود کلاس‌های چند پایه. تقلب تحصیلی. دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به‌صورت برابر بین شهرستان‌های استان. دسترسی به معلمان به‌صورت برابر در شهرستان‌ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان. نابرابری بین مناطق شهری، روستایی، محیط زندگی، وضعیت اقتصادی. سطح تحصیلات پایین والدین در مناطق روستایی و عدم همکاری لازم با مدرسه درنتیجه نداشتن نگرش مناسب به فعالیت‌های مرکز آموزشی. بهره‌مندی دانش آموزان مناطق شهری از کلاس‌های فوق‌برنامه (کلاس زبان، موسیقی و ... . آشنایی دانش آموزان مناطق شهری با تکنولوژی روز همانند کامپیوتر و اینترنت نسبت به دانش آموزان مناطق روستایی.
حال پاسخ به این پرسش که اگر عدالت باشد، چه می‌شود؟	تأمین و گسترش برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی. افزایش دسترسی به آموزش عالی. رعایت حق و انصاف و برابری. دستیابی ساکنین به فضاهای عمومی ازجمله فضاهای آموزشی از نیازهای مدیریت شهری. نشاط در یادگیری، توانایی در یادگیری، عدالت آموزشی و رهبری آموزشی. بهبود درگیری یادگیری ادراک‌شده. بهره‌وری آموزشی، کیفیت آموزشی، توسعه شرکت دانش‌بنیان ادراک‌شده. رفع تبعیض و برابری امکانات. دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشته تحصیلی، معدل، اخلاق، رفتار، طرز لباس پوشیدن و ... در اختیار همگان. کاهش فرسودگی تحصیلی. تقاضای مدارس برای جذب دانش آموزان محروم و ... تعلیم و تربیت مرزی، تربیت انتقادی در نظام آموزشی، تقویت تفکر انتقادی دانش آموزان، روش‌های کیفی یاددهی یادگیری و ... امید به تحصیل (مبتنی بر جایگاه اجتماعی، مبتنی بر جایگاه اقتصادی، مبتنی بر توانایی تحصیلی). انگیزه برای تحصیلی (درونی و بیرونی). دلبستگی تحصیلی (موقت و مستمر).

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

	خود شکوفایی تحصیلی ادراک‌شده (شناختی، عاطفی و روانی–حرکتی). اخلاق در تحصیل (کاهش تقلب). پیش به‌سوی نظام شخصیتی انسان توسعه‌یافته. فرصت‌های آموزشی برابر با ابعاد منطقه‌ای، جنسیت و پایگاه خانوادگی.

منابع

- احدنژادروشتی، محسن؛ علیرضا رحمتی، علیرضا؛ نجفی، سعید (۱۳۹۲). تحلیل دسترسی به خدمات آموزشی شهری از دیدگاه عدالت فضایی در شهر زنجان. اولین کنفرانس ملی خدمات شهری و محیط‌زیست شهرداری مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- اسلامی هرندی، فاطمه؛ کریمی، فریبا؛ نادی، محمدعلی (۱۳۹۸). شناسایی مؤلفه‌های عدالت آموزشی در آموزش‌وپرورش ایران. فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۳(٤٧)، ۷۵-۵۵.
- اشرفی، یوسف؛ بافنده زنده، علیرضا (۱۳۹۵). ارزیابی و تحلیل عدالت سازمانی در مرکز آموزشی و درمانی شهدای تبریز. ششمین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان آذربایجان شرقی- سازمان مدیریت صنعتی تبریز.
- افتخاری، ارکیده؛ شیخ قاسمی، معصومه؛ کظم پور، اسماعیل (۱۳۹۲). طراحی مدل عدالت آموزشی مبتنی بر تفاوت‌های فردی و تغییر برنامه درسی. همایش ملی تغییر برنامه درسی دوره‌های تحصیلی آموزش‌وپرورش بیرجند.
- انصاری، عبدالله (۱۳۹۷). نگارش و اعتبار سنجی اقدامات آموزش‌وپرورش برای دستیابی به اهداف اقتصاد مقاومتی در زمینه برابری فرصت‌های آموزشی عمومی در کشور. نخستین کنفرانس ملی تحقیق و توسعه در مدیریت و اقتصاد مقاومتی، پژوهشگاه فرهنگ و هنر (پژوهشکده مدیریت و توسعه) تهران.
- بکان، سلیل؛ جهانیان، رمضان (۱۳۹۵). عدالت آموزشی از دیدگاه آموزش‌وپرورش. ششمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، همایشگران مهر اشراق تهران.
- جهانگیری، مهدی؛ احمدی نژاد، بیت اله؛ قنبری، پرستو؛ محمدی، رضا (۱۳۹٤). تبیین عدالت آموزشی از منظر دانشجویان دانشگاه فرهنگیان استان زنجان. سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار و مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش مرتضوی، موسسه آموزش عالی مهر اروند تهران.
- حسنی شلمانی، محمدحسن (۱۳۹۵). الگویی برای همگرایی مساجد و مدارس در نهادینه کردن عدالت آموزشی. دومین کنفرانس بین المللی علوم انسانی با رویکرد بومی - اسلامی و با تأکید بر پژوهش‌های نوین، شرکت علمی پژوهشی باران اندیشه بهشهر.
- حسینی، سیدعلی؛ سرائی، محمدحسین؛ الحسینی المدرسی، سیدعلی (۱۳۹٤). ارزیابی فضایی توزیع خدمات آموزشی در راستای عدالت اجتماعی با استفاده از شبکه دسترسی و مدل موران. اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، موسسه معماری و شهرسازی سفیران راه مهرازی یزد.
- حیدریه زاده، بهاره السادات؛ جباری فر، تقی (۱۳۹٤). بررسی برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی و جنسیتی در نظام آموزش‌وپرورش. دومین همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره و آموزش در ایران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین تهران.
- خدری، پریچهر؛ گودرزی، عاطفه (۱۳۹۰). بررسی تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی بر روی عدالت آموزشی و توسعه پژوهش. همایش منطقه‌ای تبیین خدمات دانشگاه آزاد اسلامی واحد دورود.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

- رستم آبادی، ملیحه؛ میدانی، محمود (۱۳۹۵). عدالت آموزشی از منظر کلاس‌های چند پایه در ایران. دومین کنفرانس بین المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- رضوانی منفرد، نیر؛ شفیع پورمطلق، فرهاد (۱۳۹۵). تعیین رابطه بین عدالت آموزشی با امید تحصیلی، انگیزه تحصیلی، دلبستگی تحصیلی و خودشکوفایی تحصیلی ادراک‌شده (مورد مطالعه؛ دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم). دومین کنگره بین المللی توانمند سازی جامعه در حوزه علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی و فرهنگی، مرکز توانمندسازی مهارتهای فرهنگی و اجتماعی جامعه تهران.
- سیاری، حبیب الله؛ لطفی پور، پیمان؛ کاظم پور، اسماعیل (۱۳۹۱). تأثیر آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه عدالت آموزشی. فصلنامه روان شناسی تربیتی، ۸(۲۳)، ۲۶-۱.
- شاهمرادی، مراد؛ شیخی، سعید؛ طهماسبی فر، محمد؛ دیناری، فاطمه (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی با تقلب تحصیلی در دانشجویان دانشگاه جامع علمی کابردی آبدانان. کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روانشناسی ایران، موسسه برگزار کننده همایش های توسعه محور دانش و فناوری سام ایرانیان تهران.
- شفیع پور مطلق، فرهاد؛ ملااحمدی، مجتبی (۱۳۹٤). مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی، با توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان ادراک‌شده. سومین کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش‌بنیان دانشگاه جامع علمی کاربردی مازندران و شرکت پژوهشی طرود شمال بابلسر.
- صادقی آرانی، ملیحه (۱۳۹۵). تبیین اندیشه هنری ژیرو و پیامدهای آن در عدالت آموزشی. کنفرانس بین المللی رویکردهای نوین علوم انسانی در قرن ۲۱ رشت.
- ظهرابی، فهیمه؛ مرادی، مسعود؛ رضایی شریف، علی؛ قمری گیوی، حسین (۱۳۹۵). بررسی برابری فرصت‌های آموزشی در ابعاد منطقه‌ای (شهری و روستایی) و فضایی دوره متوسطه دوم بین مناطق آموزشی استان لرستان در سال تحصیلی ۹۵-۹٤. دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- ظهرابی، فهیمه؛ مرادی، مسعود؛ رضایی شریف، علی؛ قمری گیوی، حسین (۱۳۹۵). بررسی ضرورت برابری فرصت‌های آموزشی در نظام آموزشی. دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- عبادپور، پروین (۱۳۹۵). بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی و سازگاری آن با عدالت آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و تربیت. دومین کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم انسانی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا استانبول- کشور ترکیه.
- غلامی پریزاد، اسکندر؛ غلامی پریزاد، الهام؛ پالیزبان، فاطمه؛ غضنفری، زینب (۱۳۹٤). عدالت جنسیتی با بی‌عدالتی در نظام آموزشی استان ایلام. دوفصلنامه راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی، ۲(۲)، ٤٤-۳۵.
- فریدونی، سمیه؛ روحانی، شادی (۱۳۹۸). سیاست‌های گسترش کمی آموزش عالی در ایران و پیامدهای آن بر عدالت آموزشی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۵(۲)، ۲۱-۱.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

- فیضی، کاوه؛ نعمتی، عبدالرزاق؛ مهاجران، بهناز؛ حسنی، محمد (۱۳۹۰). تأمین و گسترش برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی در آموزش‌وپرورش استان آذربایجان غربی. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱٤۰٤.
- گل پرور، محسن (۱۳۹٤). نقش اخلاق تحصیلی در رابطه عدالت و بی‌عدالتی آموزشی با فریبکاری تحصیلی: مدل معادله ساختاری. فصلنامه روان شناسی تربیتی، ۱۱(۳۷)، ٦٥-٥۱.
- گل صنم لو، محمد (۱۳۹۰). عدالت آموزشی و دسترسی اقشار مختلف. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱٤۰٤ پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت تهران.
- محقق، ارسلان؛ شفیع پور مطلق، فرهاد (۱۳۹٤). تعیین رابطه بین عدالت آموزشی و نظام مدیریت اطلاعات پویا با بهبود درگیری یادگیری ادراک‌شده. کنفرانس ملی اقیانوس مدیریت، مرکز توسعه آموزشهای نوین ایران (متانا) شیراز.
- محمدی، حبیبه؛ شفیع پور مطلق، فرهاد (۱۳۹٤). مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و رهبری آموزشی، بانشاط یادگیری. کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم اجتماعی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا دُبی.
- مریم محمدی، مریم؛ موسوی، سیده مهسا؛ شمس، افشین؛ کریمی، سیاوش (۱۳۹٥). بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان. دومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- مومنی مهموئی، حسین؛ پورفاطمی، علی (۱۳۹۷). بررسی رابطه ادراک از عدالت آموزشی و آگاهی از آینده شغلی با اشتیاق تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد، ۱۳(٤)، ۳٤٤-۳۳۲.
- نجاری، مهدی؛ حسنی، محمد (۱۳۹۹). تبیین نابرابری جغرافیایی فرصت‌های دسترسی به آموزش عالی و ارائه مدل به منظور آمایش و نیل به عدالت آموزشی. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ٥۲ (۱)، ۱٦٥-۱۸۰.
- نصیری، سعید؛ جهانگیری، رمضانعلی؛ شریفی، خلیل؛ بیگدلی، صدیقه (۱۳۹٥). تبیین عدالت آموزشی به‌عنوان رکنی اساسی در آموزش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه زنجان. سومین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی، جامعه شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران، انجمن علمی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین تهران.
- نیازخانی، سمانه؛ لطیفی، غلامرضا (۱۳۹۳). ارزیابی تطبیقی کاربری آموزشی با تأکید بر عدالت اجتماعی در شهر تهران و مکان‌یابی بهینه احداث مدارس جدید به کمک روش کارتوگرافی (نمونه موردی: نواحی ۱ مناطق ٦ و ۱۳). ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی، شورای اسلامی شهر مشهد دانشگاه فردوسی مشهد، شهرداری مشهد و مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی شهر مشهد.
- یاری قلی، بهبود (۱۳۹۰). بررسی میزان برابری فرصت‌های آموزشی در مناطق شهری و روستایی استان زنجان. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱٤۰٤، پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت تهران.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

- Brewis, E. (2018). Fair access to higher education and discourse of development: A policy analysis from Indonesia. British Association for International and Comparative Education, DOI:10.1080/03057925.2018.1425132.
- Brighouse, H., & Unterhalter, E. (2010). Education for primary goods or for capabilities? In: Brighouse, H. and Robeyns, I. (Eds.) Measuring Justice: primary Goods ND Capabilities. Cambridge, Cambridge University Press, 193-214.
- Capatano, J. (2017). The challenges of equity in public education. www.jordancapatano.us.ir. http//er.aera.net
- Marzooghi, R., Heidari, M. Heidari E. (2013).The Impact of Educational Justice on Students' Academic Burnout in the University of Social Welfare and Rehabilitation Science, Tehran, Iran. Strides in Development of Medical Education, 10(3), 328-334.
- Nazmfar, H. and Alibaksi, A. (2017). Evaluation Spatial inequality of development of the city in the province with an emphasis on sustainable development, Journal Geographical Planning of Space Quarterly, 6(22), 1-24.
- Yamani, N., Shaterjalali, M., & Eghbali, B. (2017). Educational justice from the perspective of postgraduate students in a medical school in Iran: qualitative study. Research and Development in medical Education (RDME), 6(1), 23-28.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

Identifying the factors that create educational justice in teaching-learning environments and obstacles in its development (providing a framework in education)

Abstract

Although the results of research on identifying the factors that create educational justice and equal access for individuals have revealed the positive effects of it, and educational systems are moving in this direction, there are several obstacles to achieving this. In this regard, the purpose of this study is to identify strategies and methods for creating and establishing educational justice and obstacles in its development. The present research is of descriptive-analytical type, the information of which has been collected through the review of books, articles, etc. In this article, while expressing the importance and necessity of identifying the factors creating educational justice, the most significant obstacles to create educational equality in Iran have been mentioned. Finally, all the causes and obstacles affecting the establishment of educational justice are organized under a comprehensive model of barriers. Findings indicate that if educational justice is established in teaching-learning environments; Fairness and equality in education and facilities, access to educational fields, motivation and hope for education, etc. increase.

Keywords: *Educational Justice, Teaching / learning environment, Education, Factors, obstacles.*

مجله پیشرفت های نوین در علوم رفتاری

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]